NEDERLANDSE SYNOPSIS

De doofpotgeneraal

Aan het werk bij de helpdesk van kabelexploitant Casema kon ik me niet voorstellen dat ik verstrikt zou raken in een spionageschandaal. Een militaire geheime dienst die een interne machtsstrijd voert binnen een particulier bedrijf? Dat was ondenkbaar voor mij. Toch was dat precies wat er gebeurde. Pas later besefte ik wat er allemaal achter zat. Ik schreef mijn ervaringen op in de non-fictiethriller De doofpotgeneraal.

Vanaf 8 juni 1998 werk ik via een uitzendbureau bij Casema in Delft, waar ik internetklanten van dienst ben. Mijn ambitie is echter om mijn land te dienen. Wanneer ik solliciteer naar de functie van aspirant-mariniersofficier, complimenteren militaire psychologen mij met mijn ruime werk- en levenservaring. Toch wijzen ze mij af omdat mijn karakter wordt beoordeeld als 'te sterk om te worden gebroken'.

Begin juli komen twee uitzendkrachten van een concurrerend uitzendbureau op mijn afdeling werken. Beiden hebben banden met de krijgsmacht:

Barbara Overduyn (34) onthult aan iedereen dat ze naast haar tijdelijke baan werkt voor de Militaire Inlichtingendienst (MID). Ze klaagt openlijk over de MID en is vooral kritisch over het achterhouden van het beruchte fotorolletje van Srebrenica, dat in 1995 het falen van de vredestroepen van ons leger in beeld bracht. Barbara dringt er bij mij op aan dit schandaal te volgen. Volgens haar zijn sommige militairen vastbesloten publicatie van de foto's te voorkomen. Toch verzetten zij en haar baas – een onverschrokken marinierskolonel – zich tegen deze doofpotaffaire, een bewonderenswaardige houding.

Ina (middelbare leeftijd) is afstandelijker. Na een verspreking over haar man schrikt ze als ik naar zijn naam en militaire functie vraag. Ina houdt zich stil. Als ze op een dag met Barbara over de liefde van haar leven praat, noemt ze hem echter 'mijn Ad'. Ook hoor ik Ina een keer de telefoon opnemen met 'Van Baal' in plaats van haar meisjesnaam, waarna ze zich uitvoerig verontschuldigt.

Op 8 juli vertelt mijn supervisor me dat ze haar personeelspas kwijt is. Ze vindt het moeilijk te geloven, maar vermoedt dat het pasje is gestolen door Ina.

Een paar dagen later, als Barbara er niet is, wordt haar ongewone baan ter sprake gebracht. Ik zeg schertsend: 'Zij is een spion!' Hoewel het alleen is bedoeld als grap, over Barbara, versteent Ina alsof zij degene is die wordt ontmaskerd. Vanwege mijn wantrouwen besluit ik hierop Ina op een gegeven moment te besluipen als ze aan haar bureau zit. Over haar schouder zie ik haar notities maken van Barbara's opmerkingen over het fotorolletje van Srebrenica. Ik ben totaal verbijsterd.

Als Barbara en ik onze carrières bespreken tijdens onze eerste gezamenlijke pauze op 14 juli, biedt ze me een baan aan als analist bij de MID. Ik zou er worden aangesteld om rapporten op te stellen over de inzet van onze strijdkrachten. Barbara is er zeker van dat ik de verschillende conflictpartijen goed kan beschrijven.

De volgende dag worden Barbara en ik opgeschrikt door cameraflitsen. Ina is net naar het toilet vertrokken, als een indringer foto's van ons schiet terwijl we aan onze bureaus zitten. Daarna vlucht de spion in een auto met een handlanger achter het stuur. Iedereen is geschokt – de politie wordt gebeld. De indringer moet een personeelspas hebben gebruikt, aangezien hij ons pand is binnengedrongen zonder het alarm te laten afgaan. Maar waarom? Er worden geen bedrijfsgeheimen op onze verdieping bewaard. En waarom had de vluchtauto een nummerbord dat nergens staat geregistreerd?

Ik beëindig mijn tijdelijke baan – Barbara en Ina's uitzendbureau is goedkoper – en begin te daten met Jasper (21), een oud-collega. Hij vertelt me dat Barbara tijdens het werk bij Casema huilend klaagt dat het hoofd van de MID haar inlichtingenbaas heeft ontslagen en dat ook zij Defensie zal verlaten.

Bezorgd over de intriges schrijf ik de Nationale ombudsman aan, die op zijn beurt de minister van Defensie om opheldering vraagt over wat er is gebeurd. Vervolgens wordt een MID-rapport gepubliceerd waarin Barbara bevestigt dat ze heeft geprobeerd mij te rekruteren voor de MID. Hierin beweert ze echter tevens dat ik 'volledig gestoord' ben en bij Casema ben ontslagen wegens 'wangedrag'. De vraag rijst wié hier gestoord is. Feit is dat zowel mijn uitzendbureau als Casema mij een aanbevelingsbrief aangaande de uitzendbaan zenden.

Intussen legt een hooggeplaatste functionaris van de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD), via een gemeenschappelijke vriend, de intriges uit:

Bij het solliciteren naar een mariniersfunctie werd mijn achtergrond nagetrokken en kwam mijn verleden als mannelijke escort naar boven. De psychologen moesten me daarom afwimpelen en een legale uitweg vinden: vandaar de surrealistische afwijzing. Niettemin werd mijn werk- en levenservaring als nuttig beschouwd door de inlichtingensector. In navolging van de BVD, die mij in 1992 had gevraagd diplomaten seksueel te gerieven, achtte nu de MID het wenselijk mij te benaderen.

Barbara werd hierop bij Casema ingezet om mij te rekruteren. Dit was echter voornamelijk een list om haar in de val te lokken; het zou makkelijker zijn geweest om mij gewoon te bellen. Ina werd namelijk ingeschakeld om ter observatie van Barbara eveneens bij ons te infiltreren, omdat er grote twijfels waren gerezen over Barbara's functioneren als undercoveragent.

Wat Ina betreft: ze had geen enkele ervaring als spion. Niettemin werd ze voor deze klus aangesteld door haar hooggeplaatste man, die verantwoordelijk was voor het complot. Al snel compromitteerde Ina zich met het stelen van de toegangskaart voor de inbraak en het noteren van Barbara's schendingen van staatsgeheimen. Maar toch slaagde de familieoperatie. Ina's aantekeningen en de foto's van de indringer, die Barbara's omstreden infiltratie bewijzen, werden gebruikt om Barbara en haar baas onder druk te zetten om de MID te verlaten. Het interne verzet tegen de Srebrenica-doofpot werd onschadelijk gemaakt, terwijl Barbara vermoedde dat ík haar had verraden.

In juni 1999 schrijf ik de hoofdofficier van justitie aan over het valse MID-rapport, dat is uitgebracht door de minister van Defensie. Het hoofd MID en zijn plaatsvervanger worden twee weken later door de minister aan de kant gezet. Desondanks publiceert de Nationale ombudsman de ministeriële laster in zijn online beoordeling van de zaak, zonder deze ooit te hebben gecontroleerd. Hij negeert de door mij aangeleverde bewijzen en laat het lijken alsof er geen intriges hebben plaatsgevonden.

Daarnaast worden er andere verstoringsmaatregelen genomen om te proberen mij het zwijgen op te leggen: eerder had Barbara Jasper bevolen mij niet meer te zien – hij schreef hierover getuigenissen die de MID in verlegenheid brachten. Niets van dit alles wordt nader onderzocht, ook niet na een interventie van Hare Majesteit koningin Beatrix op mijn verzoek. Mijn BVD-contact legt uit dat het nationaal belang zwaarder weegt dan het mijne.

Omdat de legertop de minister van Defensie blijft misleiden, besluit hij in april 2002 zijn functie neer te leggen. Vervolgens neemt de hele regering ontslag vanwege de genocide van Srebrenica. De bevelhebber der landstrijdkrachten, generaal Ad van Baal, treedt ook af. Hij staat afgebeeld op de voorpagina van het *Algemeen Dagblad* met de bijnaam 'De doofpotgeneraal'. Aan zijn zijde staat zijn liefhebbende vrouw; ik herken haar angstige gezicht – het is Ina.

Een jaar later wordt Van Baal stilletjes gerehabiliteerd en benoemd tot inspecteur-generaal der krijgsmacht. Omdat ik me al lang afvraag met welk karakter je het tot generaal schopt, daag ik Van Baal uit in zijn nieuwe baan. Ik verzoek hem deze zaak op te lossen, die begon met het bevel om de personeelspas van mijn supervisor te stelen. En eindigde met het tot zwijgen brengen van critici van deze doofpotaffaire waarin foto's van zijn troepen de op handen zijnde genocide bewijzen. Van Baal reageert – net als in Srebrenica –

door zijn verantwoordelijkheid te ontlopen. Hij verwijst mij naar de minister van Defensie, die ik in maart 2014 een voorpublicatie van *De doofpotgeneraal* aanbied.

Mijn conclusie: Het achterhouden van bewijzen van oorlogsmisdaden schaadt de internationale rechtsorde en de rechtsstaat van ons land. De krijgsmacht heeft mij indertijd benaderd om inlichtingenrapporten te schrijven waarin betrokken conflictpartijen worden beschreven. In het nationaal belang geef ik hierbij gevolg aan dit verzoek – tot uw dienst!

In juli 2015 brengen de Moeders van Srebrenica het boek in als een van de vele getuigenissen in hun miljardenrechtszaak tegen de Nederlandse Staat, om het standpunt te ondersteunen dat ons leger medeaansprakelijkheid draagt voor de genocide op hun echtgenoten en zonen, en foto's heeft achtergehouden die dit bewijzen.

Een maand later beweert Van Baal dat *De doofpotgeneraal* deels gebaseerd is op fantasie, zonder deze beschuldiging te onderbouwen. Ook wordt er geen enkel bewijs overgelegd als Barbara mij aanklaagt wegens laster. Toch verbiedt een rechter het boek – hoewel ze toegeeft het niet geheel te hebben gelezen – en wordt mij een spreekverbod opgelegd. Het is mij verboden om nog langer te spreken over dit schandaal en dus een deel van mijn eigen leven, op straffe van een dwangsom tot honderdduizend euro.

Onverschrokken ga ik in beroep tegen het censuurvonnis. Met tientallen bewijsstukken win ik de zaak op alle punten. Het Gerechtshof Den Haag ziet geen reden om te twijfelen aan de zorgvuldigheid waarmee het boek is geschreven en bevestigt het belang ervan voor het publieke debat over Srebrenica. Aangezien uitgebreide publiciteit vaak bescherming betekent

De genocide van Srebrenica en het beruchte fotorolletje

Tijdens de Bosnische Oorlog (1992–1995) verklaarden de Verenigde Naties de stad Srebrenica tot een veilig gebied voor moslims. Een Nederlands landmachtbataljon kreeg de taak deze enclave te beschermen. Niettemin werd de stad ingenomen door Servische troepen. De Nederlanders boden nauwelijks weerstand.

Na de val van Srebrenica deporteerden de Serviërs alle moslims uit de enclave en vermoordden ze meer dan achtduizend moslimmannen en -jongens. De Nederlandse bevelhebbers verantwoordelijk voor hun bescherming waren de generaals Hans Couzy en Ad van Baal. Op het beruchte fotorolletje van Srebrenica staan foto's van Servische oorlogsmisdaden. Dit rolletje werd achtergehouden door onze krijgsmacht.

voor klokkenluiders, juich ik het ook toe dat over deze overwinning voor de persvrijheid wereldwijd wordt bericht.

Het boek wordt in september 2016 opnieuw gepubliceerd – ditmaal met nieuwe hoofdstukken over mijn queeste naar waarheid en gerechtigheid. Een derde, geactualiseerde druk volgt in april 2022 en een Engelse vertaling in april 2024.

Noot: Als gevolg van juridische procedures gebruikten de drukken vanaf 2016 het pseudoniem 'Moniek' voor inlichtingenofficier Barbara Overduyn. Na haar overlijden in 2024 wordt haar identiteit niet langer geanonimiseerd. Het pseudoniem 'Jasper' blijft in gebruik ter bescherming van de voormalige partner van de auteur.

Meer weten? Kijk op dedoofpotgeneraal.nl. Het volledige boek is gratis beschikbaar op dedoofpotgeneraal.nl/boek.pdf. De strijd om waarheid en verantwoording gaat door.